

การพัฒนาเครื่องมือประเมินกระบวนการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติสำหรับ หลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทางสาขาเวชปฏิบัติทั่วไป (การรักษาโรคเบื้องต้น)

The Development of Curriculum Implementation Process Assessment Tools for Nurse Practitioners Curriculum

พรภิรมย์ หลงทรัพย์*

Pornpirom Lhongsap

มาเรียม นิลพันธุ์**

Maream Nillapun

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์และกำหนดกระบวนการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติ 2) พัฒนาเครื่องมือประเมิน 3) ศึกษาสภาพการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติ และ 4) ตรวจสอบความเหมาะสมของเครื่องมือประเมิน เครื่องมือวิจัยประกอบด้วย แบบสอบถาม แบบตรวจสอบรายการ และแบบประเมินแบบมาตรประมาณค่า 3 ระดับ การทดลองใช้เครื่องมือประเมินกับโรงเรียนพยาบาลรามาธิบดี โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารหลักสูตร จำนวน 13 คน อาจารย์ผู้สอนและอาจารย์พี่เลี้ยง จำนวน 47 คน และนักศึกษาจำนวน 40 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์ความแปรปรวน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า 1) องค์ประกอบของกระบวนการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติหลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทางสาขาเวชปฏิบัติทั่วไป (การรักษาโรคเบื้องต้น) มี 3 องค์ประกอบคือ องค์ประกอบด้านปัจจัยป้อน องค์ประกอบด้านกระบวนการ และองค์ประกอบด้านผลผลิต 2) เครื่องมือประเมินกระบวนการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติมีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาอยู่ระหว่าง 0.80 – 1.00 และมีความเชื่อมั่นอยู่ระหว่าง 0.64 – 0.96 3) สภาพการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติพบว่า การดำเนินงานในองค์ประกอบ ด้านปัจจัยป้อนอยู่ในระดับดี ด้านกระบวนการอยู่ในระดับพอใช้ และด้านผลผลิตอยู่ในระดับดี และ 4) ผู้บริหารและผู้สอนที่เป็นกรณีศึกษาเห็นว่าเครื่องมือประเมินมีความเหมาะสมในการนำไปปฏิบัติระดับปานกลาง

คำสำคัญ : กระบวนการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติ/เครื่องมือประเมิน

* นักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

** อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

Abstract

The purposes of the research were to: 1) analyze and determine the curriculum implementation process based on reliable perspectives and principles; 2) develop assessment tools; 3) study the state of the implementation and 4) examine the appropriateness of assessment tools. The research instruments were a questionnaire, a checklist form, and a 3-rating scale evaluation form. The assessment tools were implemented at the School of Nursing, Faculty of Medicine, Ramathibodi Hospital, Mahidol University. The samples were 13 curriculum executives, 47 instructors, and 40 students. Data were analyzed by percentage, mean, standard deviation, coefficient of variation (CV.) and content analysis. The results of the study were as follows: 1) components of the curriculum implementation process consisted of 3 factors namely: input components, process components and output components. 2) The content validity of the assessment tools of the curriculum implementation process ranged between 0.80–1.00 and the reliabilities were between 0.64–0.96 3) The state of the curriculum implementation in the nursing institutes revealed that the operations on the input components were at a good level. The output components were at a good level. 4) The stakeholders from the case study and the assessment tools were at a fair level of appropriateness.

Keyword : curriculum Imple mentation/Assessment Tools

บทนำ

จากการที่สภาการพยาบาลมีหน้าที่ควบคุม และเห็นชอบในหลักสูตรต่างๆ นั้น หลักสูตร การพยาบาลเฉพาะทางสาขาเวชปฏิบัติทั่วไป (การ รักษาโรคเบื้องต้น) จึงต้องมีกระบวนการผลิตที่ได้ มาตรฐาน เพื่อให้ผลผลิตคือพยาบาลที่จะออกไป รักษาโรคเบื้องต้นแก่ประชาชนได้ถูกต้องตามความรู้ เชิงทฤษฎีดังกล่าวโดยสภาการพยาบาล ในการจะเกิด ผลผลิตตามที่สภาการพยาบาลต้องการจำเป็นต้อง อาศัยระบบการประเมินเพื่อตรวจสอบกระบวนการ ด้านหลักสูตรของแต่ละสถาบันการศึกษาพยาบาลที่ เปิดสอนอันประกอบด้วยชนิดต่าง ๆ ของหลักสูตรได้ เน้นความสำคัญของหลักสูตรในรูปแบบการนำสู่การ ปฏิบัติ (Implemented Curriculum) โดยเน้นความ สำคัญของการปฏิบัติด้านการเรียนการสอนของครู

เป็นหลัก จากแนวคิดดังกล่าวเห็นได้ว่ากระบวนการ นำหลักสูตรลงสู่การปฏิบัติถือว่าเป็นวิธีการหนึ่งที่จะ ช่วยให้การนำหลักสูตรหรือสาระที่กำหนดไว้ใน หลักสูตรมาแปลงสู่การปฏิบัติ

การจัดการศึกษาหลักสูตรการพยาบาลเฉพาะ ทางสาขาเวชปฏิบัติทั่วไป (การรักษารโรคเบื้องต้น) จำเป็นต้องมีหลักสูตรที่เป็นเอกสารที่รวบรวม แนวคิด หลักการ และรายละเอียดการดำเนินการ ตลอดจนประสบการณ์ให้ยึดถือเป็นแนวทางใน การจัดการศึกษาในการพัฒนาหลักสูตรมีขั้นตอนที่มี มุมมองที่ต่างกันไป แต่กระบวนการโดยทั่วไปแล้ว มีขั้นตอนที่มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องกันตลอด เวลาอยู่ 3 ขั้นตอน คือการวางแผนหลักสูตร การนำ หลักสูตรไปใช้ และการประเมินหลักสูตร การวางแผน หลักสูตรเป็นขั้นตอนเริ่มแรกที่มีความสำคัญ เพราะ

เป็นการศึกษาถึงกำหนดหลักสูตรในด้านต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรอย่างมีทิศทาง การทำให้หลักสูตรที่ผ่านการวางแผนออกมาในรูปแบบของเอกสารหลักสูตร ไม่ว่าจะเป็เอกสารหลักสูตรที่มีอยู่เดิม หรือเอกสารหลักสูตรที่ได้พัฒนาขึ้นมาใหม่ สามารถนำมาเป็นแนวทางในการดำเนินการผลิตบัณฑิตให้มีคุณลักษณะตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรของไทเลอร์ (สัจ จุทรานันท์, 2530: 59) ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างการวางแผนหลักสูตร และการนำหลักสูตรไปใช้ว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างเป็นพลวัต ในการพัฒนาหลักสูตรถึงแม้ว่าจะมีการวางแผนหลักสูตรที่ดี แต่ถ้าในการปฏิบัติ คือการนำหลักสูตรไปใช้ ถ้าไม่มีการควบคุมการดำเนินการให้มีทิศทางตามเอกสารหลักสูตรที่กำหนดไว้ ก็จะทำให้เอกสารหลักสูตรเป็นแค่เพียงเอกสารเท่านั้น ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่ต้องมีการควบคุมการจัดกิจกรรมหลายประการ ในการนำสาระที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแปลงสู่การปฏิบัติให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรไปใช้ คือ การเตรียมความพร้อมของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง การแปลงหลักสูตรมาสู่การเรียนการสอน การควบคุมกำกับดูแลและการสนับสนุนการใช้หลักสูตร

ด้วยความหลากหลายในกระบวนการนำหลักสูตรลงสู่การปฏิบัติ จำเป็นต้องมีกระบวนการควบคุม กำกับดูแล ให้การนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติมีคุณภาพได้มาตรฐานเดียวกัน เพื่อสร้างความมั่นใจว่ากระบวนการบริหารการผลิตพยาบาลเฉพาะทางเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ประเด็นคำถามสำคัญที่จำเป็นต้องศึกษา คือ สถาบันที่รับผิดชอบจัดหลักสูตรพยาบาลเฉพาะทางสาขาเวชปฏิบัติทั่วไป (การรักษารอคเบื้องต้น) มีการดำเนินงานอย่างไร จากหลักสูตรและเกณฑ์มาตรฐานที่สภาการพยาบาลกำหนดเป็นแนวปฏิบัติทั่วไป แต่ละแห่งมีการออกแบบการจัดการเรียนการสอนอย่างไรเพื่อให้ผลผลิต

ที่มีคุณภาพ จึงจำเป็นต้องมีการวิจัยเพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานในด้านต่างๆ ที่เป็นอยู่ และนำผลมาใช้ในการออกแบบเครื่องมือประเมินกระบวนการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติที่ควรจะเป็น ทั้งนี้การนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติให้ผลผลิตที่มีคุณลักษณะตามที่สภาการพยาบาลกำหนด และสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพพยาบาลในระดับปฐมภูมิได้นั้น หัวใจสำคัญของหลักสูตร คือ สถาบันการศึกษาต้องสามารถนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติในการจัดการเรียนการสอนได้ครบตามองค์ประกอบด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านปัจจัยป้อน ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต ตามแนวคิดทฤษฎีหลักสูตรของไทเลอร์ (Tyler, 1949: 45) และโบแชมพ์ (Beauchamp, 1981: 69)

การวิจัยนี้กำหนดประเด็นการศึกษาเกี่ยวกับหลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทางสาขาเวชปฏิบัติทั่วไป (การรักษารอคเบื้องต้น) เนื่องจากเห็นว่าเป็นหลักสูตรที่มีความสำคัญ เพราะเกี่ยวข้องกับพัฒนาพยาบาลให้มีความสามารถในการรักษารอคเบื้องต้นแก่ผู้ป่วย คุณภาพของกระบวนการจัดการเรียนการสอนจึงต้องให้ความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากบทบาทของพยาบาลเปรียบเสมือนเป็นแพทย์ที่ให้การรักษา การจัดการศึกษาของทุกสถาบันจึงต้องมีมาตรการหรือกลไกการตรวจสอบที่ละเอียดรอบคอบ เพื่อให้พยาบาลทุกคนที่สำเร็จการศึกษามีคุณภาพตามเกณฑ์ที่สภาการพยาบาลกำหนด

วัตถุประสงค์

1. เพื่อวิเคราะห์และกำหนดกระบวนการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติที่ตามแนวคิดและหลักการที่ควรจะเป็น
2. เพื่อพัฒนาเครื่องมือประเมินกระบวนการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติสำหรับหลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทางเวชปฏิบัติทั่วไป (การรักษารอคเบื้องต้น)

3. เพื่อศึกษาสภาพการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติในหลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทางสาขาเวชปฏิบัติทั่วไป (การรักษาโรคเบื้องต้น)

4. เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของเครื่องมือประเมินกระบวนการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติสำหรับหลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทางเวชปฏิบัติทั่วไป (การรักษาโรคเบื้องต้น)

วิธีการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยการศึกษาองค์ประกอบของกระบวนการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติจากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง แล้วนำข้อมูลมาใช้ในการสร้างเครื่องมือประเมินกระบวนการนำหลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทางเวชปฏิบัติทั่วไป (การรักษาโรคเบื้องต้น) สู่ปฏิบัติ และศึกษาผลการใช้เครื่องมือที่เกิดขึ้นกับผู้เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้แบ่งการดำเนินการออกเป็น 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 การกำหนดองค์ประกอบของกระบวนการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติ ขั้นที่ 2 การพัฒนาเครื่องมือประเมิน ขั้นที่ 3 การสำรวจสภาพการดำเนินงานด้านกรนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติในสถาบันการศึกษาที่จัดหลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทาง และขั้นที่ 4 การปรับปรุงเครื่องมือและการศึกษาผลการทดลองใช้เครื่องมือ

ขั้นตอนที่ 1 การวิจัย (Research : R₁)
การกำหนดองค์ประกอบของกระบวนการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติ

1. วิเคราะห์สภาพการจัดการเรียนการสอนทางด้านหลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทางในสถาบันที่มีคุณภาพและมีชื่อเสียงได้รับการยอมรับในการปฏิบัติที่ดี (Best Practice)

2. สัมภาษณ์สภาพการจัดการเรียนการสอนทางด้านหลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทางในสถาบัน

ที่มีคุณภาพและมีชื่อเสียงได้รับการยอมรับในการปฏิบัติที่ดี (Best Practice)

3. วิเคราะห์การจัดการเรียนการสอนทางด้านหลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทางเวชปฏิบัติ (การรักษาโรคเบื้องต้น)

4. วิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการหลักสูตรสู่การปฏิบัติ

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนา (Development: D₂)
การพัฒนาเครื่องมือประเมินกระบวนการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติ

สร้างเครื่องมือประเมินกระบวนการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับผู้บริหารหลักสูตร อาจารย์ผู้สอนและอาจารย์พี่เลี้ยง และนักศึกษา

ขั้นตอนที่ 3 การวิจัย (Research: R₂)
การศึกษาสภาพการดำเนินงานเกี่ยวกับการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติ

ประชากร ผู้บริหาร อาจารย์ผู้สอน ในสถาบันการศึกษาศึกษาพยาบาล และอาจารย์พี่เลี้ยงในโรงพยาบาลต่างๆ ที่เป็นแหล่งฝึกภาคปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการจัดหลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทาง รวม 30 แห่ง โดยแบ่งเป็นผู้บริหารหลักสูตร จำนวน 5 คน และอาจารย์ผู้สอน และอาจารย์พี่เลี้ยงจำนวน 5 คน รวม 10 คนต่อสถาบัน รวมเป็นจำนวน 300 คน

กลุ่มตัวอย่าง เป็นผู้บริหาร อาจารย์ผู้สอน และอาจารย์พี่เลี้ยงในสถาบันการศึกษา พยาบาล และพยาบาลในโรงพยาบาลต่างๆ ที่เป็นแหล่งฝึกภาคปฏิบัติ ที่มีการจัดหลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทาง โดยใช้ทั้งประชากรคือ 30 แห่ง โดยแบ่งเป็นผู้บริหารหลักสูตร จำนวน 5 คน และอาจารย์ผู้สอน และอาจารย์พี่เลี้ยงจำนวน 5 คน รวม 10 คนต่อสถาบัน รวมเป็น 300 คน โดยคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

แบบตรวจสอบสภาพการดำเนินงานเกี่ยวกับการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติของหลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทางเวชปฏิบัติทั่วไป (การรรักษาโรคเบื้องต้น)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้จัดส่งแบบสอบถามด้วยตนเองโดยส่งทางไปรษณีย์ไปยังสถาบันการศึกษาพยาบาลที่เปิดสอนหลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทางสาขาเวชปฏิบัติทั่วไป (การรรักษาโรคเบื้องต้น) จำนวน 30 แห่ง จำนวน 300 คน และรับกลับคืนทางไปรษณีย์จากสถาบันการศึกษาพยาบาลที่เปิดสอนหลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทางสาขาเวชปฏิบัติทั่วไป (การรรักษาโรคเบื้องต้น) ที่ส่งมายังผู้วิจัยได้จำนวน 19 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 63.33 โดยมีผู้ให้ข้อมูลจำนวน 121 คน คิดเป็นร้อยละ 40.33 ของขนาดกลุ่มตัวอย่างที่กำหนด

ขั้นตอนที่ 4 การพัฒนา (Development : D₂) การวิเคราะห์ผลการใช้เครื่องมือประเมินกระบวนการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติ และการปรับปรุงเครื่องมือประเมิน

ประชากร อาจารย์พยาบาล และพยาบาลผู้ทำหน้าที่ผู้บริหารหลักสูตร จำนวน 13 คน อาจารย์ผู้สอนและอาจารย์พี่เลี้ยง จำนวน 47 คน และนักศึกษา จำนวน 40 คน สังกัดโรงเรียนพยาบาลรามาธิบดี คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล

กลุ่มตัวอย่าง อาจารย์พยาบาล และพยาบาลผู้ทำหน้าที่ผู้บริหารหลักสูตร จำนวน 13 คน อาจารย์ผู้สอนและอาจารย์พี่เลี้ยง จำนวน 47 คน และนักศึกษา จำนวน 40 คน สังกัดโรงเรียนพยาบาลรามาธิบดี คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล โดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยคัดเลือกจากผู้ที่มี

ส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการหลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทางเวชปฏิบัติทั่วไป (การรรักษาโรคเบื้องต้น)

เครื่องมือที่ใช้การศึกษา ประกอบด้วย

1. แบบตรวจสอบรายการเพื่อใช้ในการประเมินกระบวนการแปลงหลักสูตรสู่การปฏิบัติของผู้บริหารหลักสูตร และเกณฑ์ในการให้คะแนนแบบรูบริค (Rubric Score)
2. แบบตรวจสอบรายการพฤติกรรมการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ผู้สอนและอาจารย์พี่เลี้ยง และเกณฑ์ในการให้คะแนนแบบรูบริค (Rubric Score)
3. แบบตรวจสอบรายการการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ผู้สอนและอาจารย์พี่เลี้ยง ประเมินโดยนักศึกษา และเกณฑ์ในการให้คะแนนแบบรูบริค (Rubric Score)
4. แบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทางเวชปฏิบัติทั่วไป (การรรักษาโรคเบื้องต้น) สำหรับนักศึกษา
5. แบบประเมินการวิพากษ์ผู้เกี่ยวข้อง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ทำการทดลองใช้เครื่องมือประเมินที่โรงเรียนพยาบาลรามาธิบดี คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี จำนวน 4 สัปดาห์ โดยให้ผู้เกี่ยวข้องแต่ละกลุ่มดำเนินการดังนี้

1. ผู้บริหารหลักสูตรประเมินตนเองตามแบบตรวจสอบรายการ (ฉบับผู้บริหาร) เพื่อประเมินสภาพการจัดการเรียนการสอนของตนเอง และวิเคราะห์ผลการประเมิน เพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการปรับกระบวนการบริหารหลักสูตร
2. อาจารย์ผู้สอนและอาจารย์พี่เลี้ยงประเมินตนเองตามแบบตรวจสอบรายการ (ฉบับ

ผู้สอน) เพื่อประเมินความเหมาะสมด้านการจัดการเรียนการสอนของตนเอง และให้วิเคราะห์ผลการประเมิน เพื่อนำข้อมูลสารสนเทศไปใช้ในการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนของตนเอง

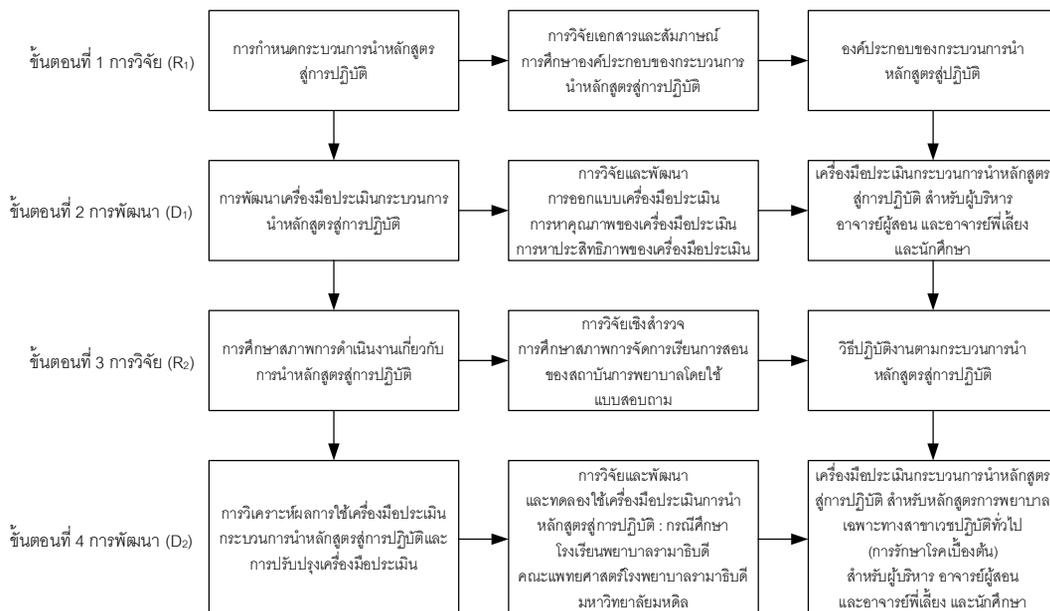
3. นักศึกษาที่เป็นพยาบาลผู้เข้าอบรมประเมินผู้สอนตามแบบประเมินตามแบบตรวจสอบรายการ แล้วผู้วิจัยวิเคราะห์คุณภาพของการจัดการเรียนการสอน โดยมีการเก็บข้อมูล 2 ช่วง ช่วงแรก (2 สัปดาห์แรก) และช่วงหลัง เมื่อเสร็จสิ้นการฝึกอบรม

4. การประมวลผลการใช้เครื่องมือประเมินการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติหลังการทดลองใช้ และเสนอผู้เกี่ยวข้อง และสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมของเครื่องมือด้านการยอมรับใน

ผลการประเมิน ประโยชน์จากข้อมูลสารสนเทศจากการประเมินความสามารถนำไปปฏิบัติได้ง่าย

5. นำข้อมูลที่ได้จากการใช้เครื่องมือประเมินกับผู้บริหารหลักสูตร อาจารย์ผู้สอนและอาจารย์พี่เลี้ยง และนักศึกษาไปให้ผู้บริหารหลักสูตร อาจารย์ผู้สอนและอาจารย์พี่เลี้ยง สะท้อนผลและรับรองผลข้อมูล และเมื่อมาปรับปรุงเครื่องมือประเมินทุกฉบับ อาทิเช่น ให้ปรับปรุงแก้ไขบางข้อความ เช่น ภาษาที่ใช้ยังกำกวม ไม่ชัดเจนแปลความได้หลายด้านให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลสถิติภาคบรรยาย ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสัมประสิทธิ์ความแปรปรวน (Coefficient Variance: CV.)

แผนภาพที่ 1 สรุปกรอบดำเนินการวิจัย

ผลการศึกษา

1. องค์ประกอบของกระบวนการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติหลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทางสาขาเวชปฏิบัติทั่วไป (การรักษาโรคเบื้องต้น) มี 3 องค์

ประกอบ คือ องค์ประกอบด้านปัจจัยป้อน ประกอบด้วย ด้านผู้เรียน ด้านผู้สอน ด้านสถานที่ อุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนการสอน และการจัดทำหลักสูตร องค์ประกอบด้านกระบวนการ

ประกอบด้วย การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน ระบบประเมินผลการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการเรียนการสอน และการประกันคุณภาพการศึกษา และองค์ประกอบด้านผลผลิต ประกอบด้วย ความรู้และความพึงพอใจของนักศึกษาต่อหลักสูตร โดยภาพรวมผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่าองค์ประกอบที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสม

2. เครื่องมือประเมินกระบวนการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติมีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาอยู่ระหว่าง 0.80–1.00 และมีความเชื่อมั่นอยู่ระหว่าง 0.64–0.96 ผลการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญพบว่า เครื่องมือมีคุณภาพอยู่ในเกณฑ์ที่รับได้

3. สภาพการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติของสถาบันการศึกษาพยาบาลพบว่าการดำเนินงานในองค์ประกอบ ด้านปัจจัยป้อนอยู่ในระดับดี โดยต้องให้ความสำคัญกับอัตราส่วนของอาจารย์ต่อนักศึกษา ส่วนองค์ประกอบ ด้านกระบวนการอยู่ในระดับพอใช้ โดยต้องให้ความสำคัญกับกิจกรรมการเรียนการสอน การประเมินผล และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการเรียนการสอน และองค์ประกอบด้านผลผลิตอยู่ในระดับดี

4. ผู้บริหารและผู้สอนที่เป็นกรณีศึกษาเห็นว่าเครื่องมือประเมินมีความเหมาะสมในการนำไปปฏิบัติระดับปานกลาง โดยยอมรับว่าเครื่องมือประเมินสามารถให้ข้อมูลที่ชี้จุดแข็งจุดอ่อนของกระบวนการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติได้ และมีประโยชน์ต่อการปรับระบบบริหารหลักสูตร

สรุปผลการศึกษา

ผลการนำเครื่องมือประเมินกระบวนการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติกับสถาบันการศึกษา จำนวน 19 แห่ง ได้ข้อค้นพบที่น่าสนใจ ซึ่งมีประเด็นที่ควรอภิปราย ดังนี้

องค์ประกอบที่สถาบันการศึกษาสามารถปฏิบัติได้ในระดับดี ได้แก่ การวางระบบการประกันคุณภาพ ลักษณะของสถานที่เรียน คุณสมบัติของ ผู้สอนที่รับผิดชอบหลักสูตรสอน คุณสมบัติของ อาจารย์ที่เลี้ยง ความพร้อมของแหล่งฝึกประสบการณ์ การเตรียม Cases สำหรับผู้เรียนการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอน การให้ข้อมูลป้อนกลับแก่ผู้เรียน การใช้ข้อมูลจากผู้เรียนเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน การฝึกประสบการณ์ การจัดเตรียมสื่อการเรียน การตรวจสอบคุณภาพของการประเมิน จะเห็นว่า กระบวนการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติที่สถาบันการศึกษาสามารถปฏิบัติได้ จะเป็นเรื่องความพร้อมทางกายภาพทั้งความพร้อมของแหล่งฝึกประสบการณ์ การจัด Cases หรือสื่อการศึกษา การมีปัจจัยป้อนด้านอาจารย์ผู้สอน และอาจารย์ที่เลี้ยงที่มีคุณสมบัติเป็นไปตามเกณฑ์ นอกจากนี้ในประเด็นของการจัดการเรียนการสอน ก็พบว่าสามารถปฏิบัติได้ดี ในเรื่องของการประเมินผล โดยเฉพาะการให้ข้อมูลป้อนกลับแก่นักศึกษา

องค์ประกอบที่สถาบันการศึกษาสามารถปฏิบัติได้ในระดับพอใช้ ได้แก่ การคัดเลือกนักศึกษา เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด เกณฑ์การคัดเลือก นักศึกษาตามที่ประกาศ (ตามที่สภาการพยาบาล กำหนด) อัตราส่วนนักศึกษาต่ออาจารย์ อัตราส่วน นักศึกษาต่อพยาบาลที่เลี้ยง เนื้อหาหลักสูตร โครงสร้างหลักสูตร (จำนวนหน่วยกิต/ชั่วโมง) การวิเคราะห์ผู้เรียน การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร การทำแผนการสอน การกำหนดองค์ประกอบของการ ประเมินการออกแบบระบบประเมิน การแลกเปลี่ยน เรียนรู้ด้านการเรียนการสอนจะเห็นว่าองค์ประกอบที่ สถาบันการศึกษายังปฏิบัติได้ไม่ครบถ้วน ส่วนใหญ่ เป็นเรื่องการคัดเลือกนักศึกษา การกำหนดอัตราส่วน อาจารย์ต่อนักศึกษา หรืออาจารย์ที่เลี้ยงต่อนักศึกษา รวมทั้งการกำหนดหลักสูตรหรือโครงสร้างหลักสูตร

ที่ยังไม่เป็นตามที่สภาการพยาบาลกำหนด นอกจากนี้ยังพบว่าการจัดการเรียนการสอน ยังต้องพัฒนาในเรื่องการวิเคราะห์ลักษณะของผู้เรียน การทำแผนการสอน การให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดระบบการประเมินผล และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการเรียนการสอนระหว่างผู้สอน

ผลการสำรวจสภาพของกระบวนการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติสะท้อนให้เห็นว่าสถาบันการศึกษาต้องให้ความสำคัญโดยการวิเคราะห์ปัจจัยที่ทำให้ไม่สามารถนำบริหารหลักสูตรให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดได้ครบถ้วน โดยเฉพาะการบริหารจัดการเกี่ยวกับอัตราส่วน อาจารย์ต่อนักศึกษา โดยนำเครื่องมือทั้ง 3 ชุด มาทดลองกับสถาบันการศึกษา ได้แก่ โรงเรียนพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดลกับผู้บริหารหลักสูตร อาจารย์ผู้สอนและอาจารย์พี่เลี้ยง รวมทั้งนักศึกษาผู้เข้าอบรม ผลปรากฏว่า

กลุ่มผู้บริหารหลักสูตรสามารถประเมินตนเองได้ดีในด้านประกันคุณภาพและปัจจัยป้อนโดยเฉพาะเรื่องของอาจารย์ผู้สอน และอาจารย์พี่เลี้ยง สถานที่และสื่อสิ่งอำนวยความสะดวก เนื่องจากผู้บริหารจะเป็นผู้คัดเลือกอาจารย์ผู้สอน และอาจารย์พี่เลี้ยงและทราบเกณฑ์การบริหารหลักสูตรของสภาการพยาบาลได้ดี จึงดำเนินการคัดสรรองค์ประกอบทางด้านปัจจัยป้อนได้เป็นอย่างดี และมีความเข้าใจเรื่องโครงสร้างหลักสูตรตลอดจนด้านกระบวนการ เช่น การทำแผนการสอน การวิเคราะห์ผู้เรียน การออกแบบกิจกรรมการสอน และจัดเตรียมสื่อได้ดี ส่วนด้านผลผลิตกลุ่มผู้บริหารคำนึงเรื่องคุณภาพและให้ความสนใจในข้อมูลป้อนกลับของนักศึกษาเป็นอย่างดี จึงตรงกับแนวความคิดทางด้านหลักสูตรที่นำลงสู่การปฏิบัติที่จากผลพบว่าผู้บริหารหลักสูตรมีความเข้าใจเรื่องของหลักสูตรที่ย่อมสามารถที่จะบริหารและผลักดันในการจัดการ

เรียนการสอนตรงได้ตามหลักการที่หลักสูตรกำหนด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีหลักสูตรของโบแชมพ์ (Beauchamp, 1981: 23) ที่กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรที่ดีต้องแสดงให้เห็นว่าการนำหลักสูตรไปใช้ ต้องมีการวางแผนอย่างเป็นระบบ ซึ่งเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นอย่างมากที่จะทำให้การดำเนินงานใช้หลักสูตรนั้นเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากการพัฒนาหลักสูตรของไซเลอร์ (Saylor and Other, 1981: 100) ให้ความสำคัญของการนำหลักสูตรไปใช้มีประสิทธิภาพ จะทำให้หลักสูตรที่ผ่านการวางแผนมาเป็นอย่างดี บรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตรได้ ดังนั้นเพื่อให้การนำหลักสูตรไปใช้เป็นไปอย่างเหมาะสมควรต้องมีการวางแผนการจัดการเป็นอย่างดี

กลุ่มอาจารย์ผู้สอนและอาจารย์พี่เลี้ยง เมื่อประเมินตนเอง พบว่า ศักยภาพของผู้สอนเกี่ยวกับปัจจัยด้านกระบวนการโดยเฉพาะที่ยังอยู่ในเกณฑ์พอใช้ ได้แก่ กิจกรรมการเรียนการสอน การประเมินผลการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แต่มีจุดเด่นในเรื่องของสื่อการเรียนการสอนโดยเฉพาะการจัดหา Cases สำหรับนักศึกษา อาจารย์ผู้สอนมีความชำนาญและเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ของหลักสูตรในการฝึกด้านปฏิบัติได้ดี สามารถเข้าใจและมีความรู้ในการจัดหาลือด้าน Cases ของผู้ป่วยให้เหมาะสมกับการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน เมื่อเป็นการรักษาโรคเบื้องต้น ดังนั้นผู้ป่วยจึงเป็นสื่อการเรียนที่ดีมาก ทำให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ ตระจักษ์โรคและสัมพันธ์กับของจริง ทำให้เกิดผลต่อการเรียนได้ดีกลุ่มอาจารย์ผู้สอนยังให้ความสนใจกับผู้เรียนรับฟัง การใช้ข้อมูลจากผู้เรียนเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน ทุกคนมีการจัดทำแผนการสอนได้เป็นอย่างดี จากผลการทดลองใช้ยังพบว่าอาจารย์ผู้สอนให้ความสำคัญเกี่ยวกับเครื่องมือการประเมินสามารถชี้ให้เห็นจุดแข็งและจุดอ่อนของการจัดการเรียนการสอนได้ดี มีประโยชน์มาก แต่การนำไปใช้ยัง

หน่วยงานยังคงค่อนข้างยากอาจต้องมาจากนโยบายระดับบริหารต่อไป

กลุ่มนักศึกษาผู้เข้าอบรม ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับการประเมินบริหารหลักสูตรของสถาบันอยู่ในระดับเกณฑ์ดี อาจเนื่องมาจากเป็นสถาบันแห่งนี้มีการเริ่มการเรียนการสอนเกี่ยวกับการรักษาโรคเบื้องต้นในระดับปริญญาตรี จึงมีความเชี่ยวชาญในการประเมินภาวะสุขภาพ การคัดกรอง วินิจฉัยโรค และการรักษาโรคเบื้องต้นได้ดี (สมจิต เจริญกุล และคณะ, 2553: 10) จึงทำให้อาจารย์ผู้สอนมีความสามารถในการสอนทำให้นักศึกษาเกิดสมรรถนะตามที่กำหนดไว้ของสภาการพยาบาล ได้แก่ การจัดการสุขภาพและความเจ็บป่วย สัมพันธภาพระหว่างพยาบาลกับผู้ป่วย การสอนและกำกับบทบาทเชิงวิชาชีพและการจัดการและการต่อระบบบริการสุขภาพ จึงทำให้สถาบันแห่งนี้สามารถนำหลักสูตรลงสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงส่งผลให้นักศึกษาเกิดความพึงพอใจมากขึ้นภายหลังเสร็จสิ้นการอบรม และมองภาพว่าเกิดความคุ้มค่าจากการเข้าอบรมเป็นอย่างมาก จึงเกิดความภูมิใจแก่สถาบันการผลิตและอาจารย์ผู้สอนเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งตรงกับการศึกษาของสมจิต หนูเจริญกุล และคณะ (2550: 11) ที่พบว่าพยาบาลที่จบพยาบาลเวชปฏิบัติยังคงดำเนินงานด้วยความเพียรพยายาม มองข้ามความลำบาก และสามารถสร้างสรรค์งานของตนเองอย่างต่อเนื่อง คือ การมีใจรักในวิชาชีพ การมีความรู้ และทักษะเชิงวิชาชีพ สิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่ออาจารย์ผู้สอนได้มีวิธีการ และเติมเต็มสมรรถนะทั้ง 5 โดยใช้กระบวนการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติที่ชัดเจน

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากผลการวิจัย พบว่า เครื่องมือประเมินสามารถสะท้อนผลการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติได้ในระดับหนึ่ง ดังนั้น สภาการพยาบาล หรือสถาบันการศึกษาทางการพยาบาล ที่เปิดหลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทางสาขาเวชปฏิบัติทั่วไป (การรักษาโรคเบื้องต้น) ควรนำเสนอผลการวิจัยครั้งนี้ไปประเมินสภาพการจัดหลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทางสาขาเวชปฏิบัติทั่วไป (การรักษาโรคเบื้องต้น) ให้สภาการพยาบาลรับรู้ เพื่อจะได้กำกับติดตามหรือควบคุมมาตรฐานการจัดการศึกษาต่อไป

2. จากผลการวิจัย ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือประเมินการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติของหลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทางสาขาเวชปฏิบัติทั่วไป (การรักษาโรคเบื้องต้น) ที่โรงเรียนพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล เพียงสถาบันการศึกษาแห่งเดียว ดังนั้นควรขยายการใช้เครื่องมือประเมินกระบวนการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติให้สถาบันการศึกษาอื่นๆ เพื่อนำไปประเมินกับหลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทางสาขาเวชปฏิบัติทั่วไป (การรักษาโรคเบื้องต้น) ที่เปิดสอนภายในสถาบันการศึกษาพยาบาลตนเอง เพื่อปรับปรุงระบบการบริหารหลักสูตร

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

1. เครื่องมือประเมินกระบวนการนำหลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทางสาขาเวชปฏิบัติทั่วไป (การรักษาโรคเบื้องต้น) สู่การปฏิบัติที่พัฒนาขึ้นได้ใช้รูปแบบการตอบที่เป็นแบบตรวจสอบรายการ สำหรับให้หน่วยงานระดับที่ได้ปฏิบัติ แต่ยังไม่ได้เน้นการประเมินคุณภาพของการปฏิบัติ ในการวิจัยครั้งต่อไปอาจมีการปรับปรุงเครื่องมือให้มีคุณภาพสามารถให้ข้อมูลที่ละเอียดขึ้น

2. ผลการวิจัยสภาพการบริหารจัดการหลักสูตร พบว่าสถาบันการศึกษายังไม่สามารถปฏิบัติงานได้ครบตามระเบียบที่สภาการพยาบาลกำหนด ควรมีการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่สถาบันการศึกษาไม่สามารถบริหารหลักสูตรได้ตามหลักเกณฑ์ที่สภาการพยาบาลกำหนดได้ครบถ้วน

3. เครื่องมือประเมินกระบวนการนำหลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทางสาขาเวชปฏิบัติทั่วไป (การรักษาโรคเบื้องต้น) ที่พัฒนาขึ้นมี 3 ฉบับ ในทางปฏิบัติจริงอาจกำหนดบุคคลที่เป็นผู้ให้ข้อมูลที่เหมาะสมที่สุดสำหรับประเมินบางองค์ประกอบ

โดยเฉพาะองค์ประกอบที่เป็น ข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริง (Facts)

4. ผลการประเมินความเหมาะสมของเครื่องมือประเมินในมุมมองของผู้ใช้พบว่าอยู่ในระดับปานกลาง โดยเฉพาะในประเด็นความสะดวกในการนำไปปฏิบัติ แต่ผู้ใช้เห็นว่าเป็นเครื่องมือที่มีประโยชน์ สามารถให้ข้อมูลนำไปใช้ในการปรับระบบการบริหารจัดการหลักสูตรได้ ดังนั้น ควรมีการวิจัยเพื่อออกแบบระบบการประมวลผลข้อมูลให้ง่ายต่อการใช้มากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- สังัด อุทรานันท์. (2530). **ทฤษฎีหลักสูตร (Curriculum Theory)**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มิตรสยาม.
- สมจิต หนูเจริญกุลและอรสา พันธุ์ภักดี. (2553). **การปฏิบัติกรพยาบาลขั้นสูง: บูรณาการสู่การปฏิบัติ**. กรุงเทพมหานคร: บริษัท จุดทอง จำกัด.
- สมจิต หนูเจริญกุลและคณะ. (2550). **สถานการณ์การดำเนินการของพยาบาลเวชปฏิบัติทั่วไปในประเทศไทย**. กรุงเทพมหานคร: สภาการพยาบาล.
- Beauchamp, George A. (1981). **Curriculum Theory**. 4th ed. Illinois : F E Peacock.
- Saylor, Galen J. and Alexander William M. (1974). **Curriculum Planning of Modern School**. New York: Holt Rinehart and Winston.
- Tyler, R. W. (1969). **Basic Principles of Curriculum and Instruction**. Chicago : University of Chicago Press.